

LA PEDRA GRAVADA DE PARPERS (Argentona, El Maresme)

LA PEDRA GRAVADA DE PARPERS (1).

Al municipi d'Argentona, tocant amb el terme de Dosrius, s'ha localitzat una pedra granítica amb incisions gravades en el seu pla horitzontal. L'agost de 1990 Oriol Bassa i Felip Castells, com a vigilants voluntaris de Protecció del Medi, I.D.F. de la Serra de Marina, donaren la notícia al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.

Aquest vestigi es localitza dins una parcel·la de la urbanització Sant Carles, propera al paratge anomenat Coll de Parpers. Es troba en un petit planell pròxim a un promontori de 352 metres d'alçada (turó dels Castellans) vers el seu vessant sud-oest. El terreny és de base granítica, com tota la serralada costanera de la comarca. Prop d'aquesta roca hi ha més pedres distribuïdes de forma singular.

DESCRIPCIÓ DEL BLOC INSCULTURAT (2)

Es tracta d'una pedra granítica de forma sensiblement rectangular, plana en la seva superfície, on hi figura el motiu gravat. Amida 129 cm. de llargada per 85 cm. d'amplada, mesurats en els seus punts més prominents. Emergeix de la superfície del terreny actual uns 27,5 cm. Presenta en les seves cares de Llevant i Migdia un lleuger pendent, mentre que els caires Nord i Ponent, sobretot aquest darrer, és un tall abrupte i pràcticament aplomat. Aquesta cara és solcada per estries naturals produïdes segurament per la pròpia erosió.

El bloc és en general de tonalitat grisosa amb algunes taques de líquens en la banda exposada al nord. El gravat el formen bàsicament tres cassoles disposades a manera dels vèrtexs d'un hipotètic triangle. Els seus diàmetres són 18,5, 14 i 16 cm. amb unes fondàries de 4,5, 3 i 5,5 cm. respectivament, els fons d'aquestes cassoles no són pas còncavs sinó que insinuen un pla circular de diàmetre més petit que el de la boca del clot. Un acanalat principal n'uneix dues, la tercera és connectada per un altre regueró més secundari. També es remarquen els inicis de dues canals inacabades, una de les quals es dirigiria vers la tercera cassola.

Les tres cassoles serveixen de base a una profusió de gravats consistents únicament en reguerons menys profunds que conformen un enigmàtic grafisme.

De cadascuna de les cassoles principals neixen unes incisions de perfil suau, mai angular, que tanquen una àrea rudimentàriament el·líptica. Al seu centre puja una incisió que no arriba a dividir-la del tot. Els dos motius pseudo-el·líptics són tangents i suggereixen la idea d'unes ales esteses. El gravat és obrat tot ell amb la tècnica del repicament.

Buscant la interpretació del conjunt, podríem en primer lloc situar-lo dins l'ampli context de figuracions esquemàtiques que trobem en tot el cercle cultural atlàntic, on l'abstracció de formes és ben corrent.

La pedra del turó dels Castellans ens planteja una interpretació difícil. Potser el més important sigui la seva situació topogràfica, just en un petit coll, en un lloc de pas i a les envistes del Montseny, factors que lliguen perfectament amb la realitat de moltes altres inscultures que cerquen llocs prominents i significatius del territori. Defugim de pronunciar-nos sobre l'explicació del sentit del gravat, ja que no podríem al·ludir les simples conjectures.

CONTEXT ARQUEOLÒGIC LOCAL (3).

Altres jaciments propers al vestigi contextualitzen els voltants del paratge esmentat. Un d'ells és la *Roca de les Orenetes* (a la muntanya de Célecs), allí es poden observar restes d'una pintura esquemàtica. A Vilassar de Dalt, Baldellou (1972) excavà el lloc anomenat *Rocs d'en Sardinyà* i el catalogà de neolític cardial. A la serra del Montalt es trobà el vestigi del neolític antic anomenat *Rocs de Sant Magí* o *El Castellàs* (Lleonart, 1982-83). Araceli Martín (1985), localitzà un jaciment veracià (neolític final-calcolític) al municipi de Llinars del Vallès, molt proper a Parpers. Quant a la manifestació megalítica, prop de Parpers, comptem amb tres dolmens a la serralada de Célecs. El dolmen de Vallgorguina i el dolmen de la *Roca d'en Toni* a can Boquet (Vilassar de Dalt). A Canyamars, Ribas (1952, 1963) localitzà enterraments sota roca que qualificà d'eneolítics. Altre cop a la serra del Montalt es situen diversos abrics sota roca amb ceràmiques acanalades. A la necròpoli de ca l'Estrada, a Argentona, s'exhumaren vasos lligats al fenomen *Camps d'Urnes*. Finalment, prop de Mataró, al poblat ibèric de Burriac, Ribas (1963) descriu una cova excavada al sauló amb una urna cinerària i amb un rastell de ferro, que atribueix a un període previ a la formació del poblat laietà.

Citem només jaciments trobats en un radi d'acció curt respecte a la roca gravada, sense estendre'ns en catalogar els existents a la meitat sud del Maresme i a la zona fronterera amb el Vallès Oriental (per a més informació vegeu Estrada, 1955 i Coll, 1987).

Reprent l'indret de Célecs, veí de Parpers, existeixen diverses pedres granítiques gravades. La seva naturalesa és diversa, una conté motius cruciformes (*Pedra de les Creus*), una altra anomenada *Plat de molí* consisteix en un cercle pla sobre la roca amb un canal a una banda. A part dels gravats, tenim la *Roca Foradada*, que es tracta d'una gran pedra amb un rebuidat interior, fet intencionadament. A la *Pedra*

de les Creus se li atribueix una cronologia alto-medieval. El *Plat de molí* podria respondre a una activitat humana a la zona, com també podria ser un caprici de la naturalesa. Finalment, la *Roca Foradada* té diversos paral·lels a la illa de Sardenya que es consideren emmarcats dins el fenomen megalític. Per a més informació de l'àrea poden consultar-se els opuscles publicats pels Museus de Mataró i Granollers respectivament (1980 i 1983).

PARAL·LELS I CRONOLOGIA.

Pel que respecta a altres àrees geogràfiques, els companys del grup empordanès GESEART, Josep Tarrús, Miquel Dídac Piñero i Enric Carreras, que visitaren el lloc, feren esment d'altres gravats sobre pedres emmarcats dins el fenomen megalític. Paral·lels possibles es troben a Irlanda, Bretanya, Portugal, i altres més propers, dins l'àrea catalana, com al massís del Montseny i a la serralada de les Gavarres (Baix Empordà).

Quant a exemples fora de Catalunya, a l'Europa Atlàntica destaquen els gravats al jaciment bretó de Gravinis (Morbihan), a l'interior d'una galeria coberta, datada en el període transitiu del Neolític al Calcolític. A New Grange (Irlanda) també trobem gravats sobre lloses d'aquest gran monument megalític. La seva datació es situa a la darrera meitat del quart mil·lenni.

A l'Europa mediterrània coneixem altra mena de gravats sobre roques, no associats directament amb construccions megalítiques, però es tracta, generalment, de figuracions interpretables, amb un estil diferent (grafits), encara que alguns gravats tenen datacions paral·leles al fenomen megalític com Val Camonica (Llombardia) i Monte Bègo (Alps Marítims, Provença). A Sardenya, a l'àrea de Barbaricini (Lilliu, 1981) es detecten cassoles a sepulcres megalítics i menhirs.

A Catalunya tenim diversos exemples de gravats sobre roca. A l'Alt Empordà es troben roques soltes insculptades, així com també megalits amb lloses gravades. Darrerament el grup GESEART s'ha dedicat a fer una recerca i catalogació dels vestigis megalítics de l'àrea, donant a conèixer noves agrupacions de roques insculptades (Tarrús, 1988). A les Gavarres (Baix Empordà), Ll. Esteve (1964, 1965, 1970) cataloga una sèrie de roques insculptades amb cassoles. Un altre cas és la *roca Roja* al Pla de la Calma (Montseny). També al terme de Vallgorguina, al *Pla dels Forcs* s'han localitzat pedres amb cassoles. Cal remarcar que es tracta d'una zona rica en dolmens (J. López, 1989).

El gravat de Parpers es caracteritza pel fet de no trobar-se associat directament amb una construcció megalítica (aparentment així ho sembla). Tot i amb això, no lluny del vestigi s'han localitzat diversos dolmens.

Exemples de pedres gravades no massa allunyades de sepulcres megalítics els trobem a les Gavarres, tractant-se sempre de pedres situades entre 50 i 5 metres dels esmentats monuments, i normalment amb cassoles artificials del mateix estil

de la pedra gravada de Parpers (Esteve, 1964, 1965, 1970). Al *Pla dels Forcs*, a Vallgorguina, també tornem a trobar algunes roques amb cassoles artificials, sense més detalls, i, com ja hem esmentat, són roques no massa allunyades de megàlits (J. López, 1989). Però és a l'Alt Empordà on podem detectar pedres insculturades lluny de megàlits formant un vestigi aïllat, i alhora constituint per elles mateixes una sola entitat (Tarrús, 1988). Quant a decoració de canals o reguerons sense seguir formes concèntriques, i a més, connectant amb cassoles, altre cop hem de trobar paral·lels en roques soltes o en lloses sepulcrales de l'Alt Empordà, o bé fins a Rogerals (Tarragona), on S. Vilaseca (1934) estudia una roca gravada relacionant-la amb altres de la conca del Brugent.

A la llum del que hem esmentat fins ara, la inscultura de Parpers s'emmarcaria com un element complementari del fenomen megalític existent a la zona.

CONCLUSIÓ.

Una intervenció arqueològica tindria sentit si respongués als següents dubtes plantejats davant d'aquest gravat: El dibuix estava associat a una estructura d'hàbitat, o d'enterrament? Totes les altres roques que envolten la pedra gravada estan dins el mateix context, o són fruit de la casualitat? Es pot relacionar aquest gravat realment dins el fendèmen megalític, i en quina etapa?

L'excavació arqueològica planificada del paratge podria, en gran mesura, solucionar alguns dubtes, però abans caldria, de forma prioritària, protegir aquest vestigi per l'excepcionalitat que representa a la nostra comarca.

Imma Bassols i Fernàndez
Robert Lleonart i Casadevall

BIBLIOGRAFIA.

- AA. VV. *L'Arqueologia a l'Escola. Aproximació a l'època prehistòrica. Serralada Litoral (Maresme i Vallès Oriental)*. Op. 2. Mataró, 1980.
- AA. VV. *Les restes arqueològiques a La Roca: Una passejada pel nostre passat*. Museu de Granollers. Granollers, 1983.
- ANATI, E. *Val Camonica: 10.000 anni di storia*. Studi Comuni. n. 8. Brescia, 1980.
- BALDELLOU, V. *El yacimiento prehistórico del Roc d'en Sardinyà. Sant Gents de Vilassar. Pyrenae*, núm. 8. Barcelona, 1972.
- BASSOLS, I. *Acerca de un grabado hallado en Parpers (Argentona, Barcelona)*. *Revista de Arqueología*, núm. 134. Madrid, 1992.
- BASSOLS, I.; LLEONART, R. *Informe preliminar sobre l'excavació del Cau de la Serra Polsaruda (Dosrius, El Maresme)*. Museu Arxiu de Santa Maria. Mataró, 1991.

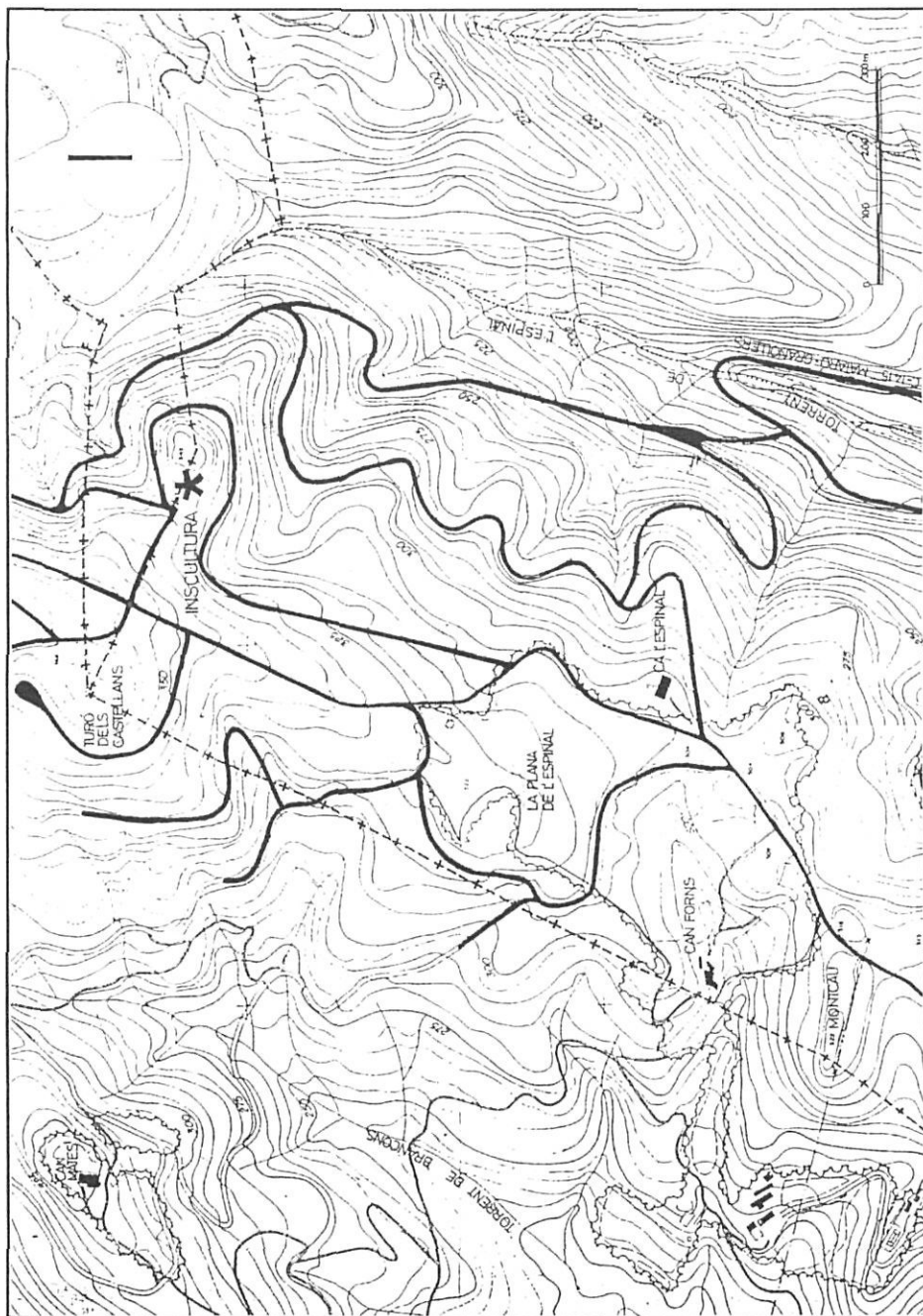
- BOSCH, J.; MIRÓ, J.M. *El recinte del Castellàs o Rocs de Sant Magí (Sant Andreu de Llavaneres)*. Campanya d'excavació, setembre, 1986. Laietània, 6. Mataró, 1991.
- BOSCH-GIMPERA, P. *Prehistòria catalana*. Barcelona, 1919.
- COLL, R. *El poblat ibèric de la Cadira del Bisbe (Premià de Dalt, El Maresme)*. Premià de Mar, 1987.
- ESTEVE, L.I. *Sepulcros megalíticos de las Gabarras (Gerona) I. Corpus Megalítico*. Fasc. 3. Girona, 1964.
- ESTEVE, L.I. *Sepulcros megalíticos de las Gabarras (Gerona) II. Corpus Megalítico*. Fasc. 4. Girona, 1965.
- ESTEVE, L.I. *Sepulcros megalíticos de las Gabarras (Gerona) III. Corpus Megalítico*. Fasc. 5. Girona, 1970.
- ESTRADA, J. *Síntesis arqueológica de Granollers y sus alrededores*. Granollers, 1955.
- HUYGUÉ, R. *El hombre y el Arte*. Tomo I. (ed.).
- LILLIU, G. *Monumenti antichi Barbaricini. Quaderni*, n. 19. Dessí-Sassari, 1981.
- LLEONART, R. *Estudi de poblament prehistòric a la Serra del Montalt (Maresme)*. *Información Arqueológica*, núm. 6. Barcelona, 1971.
- LLEONART, R. *El jaciment epicardial del Castellàs, Rocs de Sant Magí, a Llavaneres (El Maresme)*. *Laietània*, 2-3. Mataró, 1982-83.
- LÓPEZ, J. *Les bruixes de Vallgorguina i el dolmen de la Pedra Gentil*. Vallgorguina, 1989.
- LUMLEY, H. de, et al. *Les gravures rupestres de l'Âge du Bronze dans la région du Monte Bégo (Tende, Alpes Maritimes)*. *La Préhistoire Française*. Tome III. París, 1976.
- MALUQUER DE MOTES, J. *L'economia i les estructures socio-polítiques del neolític*. *Història de Catalunya*, I. Barcelona, 1978.
- MARTÍN, A. *De la cultura de los Sepulcros de fosa al grupo de Véraxa en el Vallès*. *Estudios de la Antigüedad*, 2. Bellaterra, 1985.
- PÉREZ, J. *Els vasos hallstàtics d'Argentona*. *Laietània*, 2-3. Mataró, 1982-83.
- RENFREW, C. *Before civilisation. The radiocarbon revolution and prehistoric Europe*. London, 1973.
- RIBAS, M. *Una cova hallstàtica a Sant Andreu de Llavaneres*. Museu. Mataró, 1949.
- RIBAS, M. *El poblament d'Ilduro*. Barcelona, 1952.
- RIBAS, M. *Els orígens de Mataró*. Mataró, 1963.
- TARRÚS, J. *El megalitisme de l'Albera-Serra de Roda-Cap de Creus (Alt Empordà-Vallespir Oriental) segons els estudis dels darrers 10 anys (1979-1988)*. *Tribuna d'Arqueologia*. Barcelona, 1988.
- VILASECA, S. *La roca gravada de Rogerals (Lloar)*. *Revista del centre de lectura*. Reus, 1934.

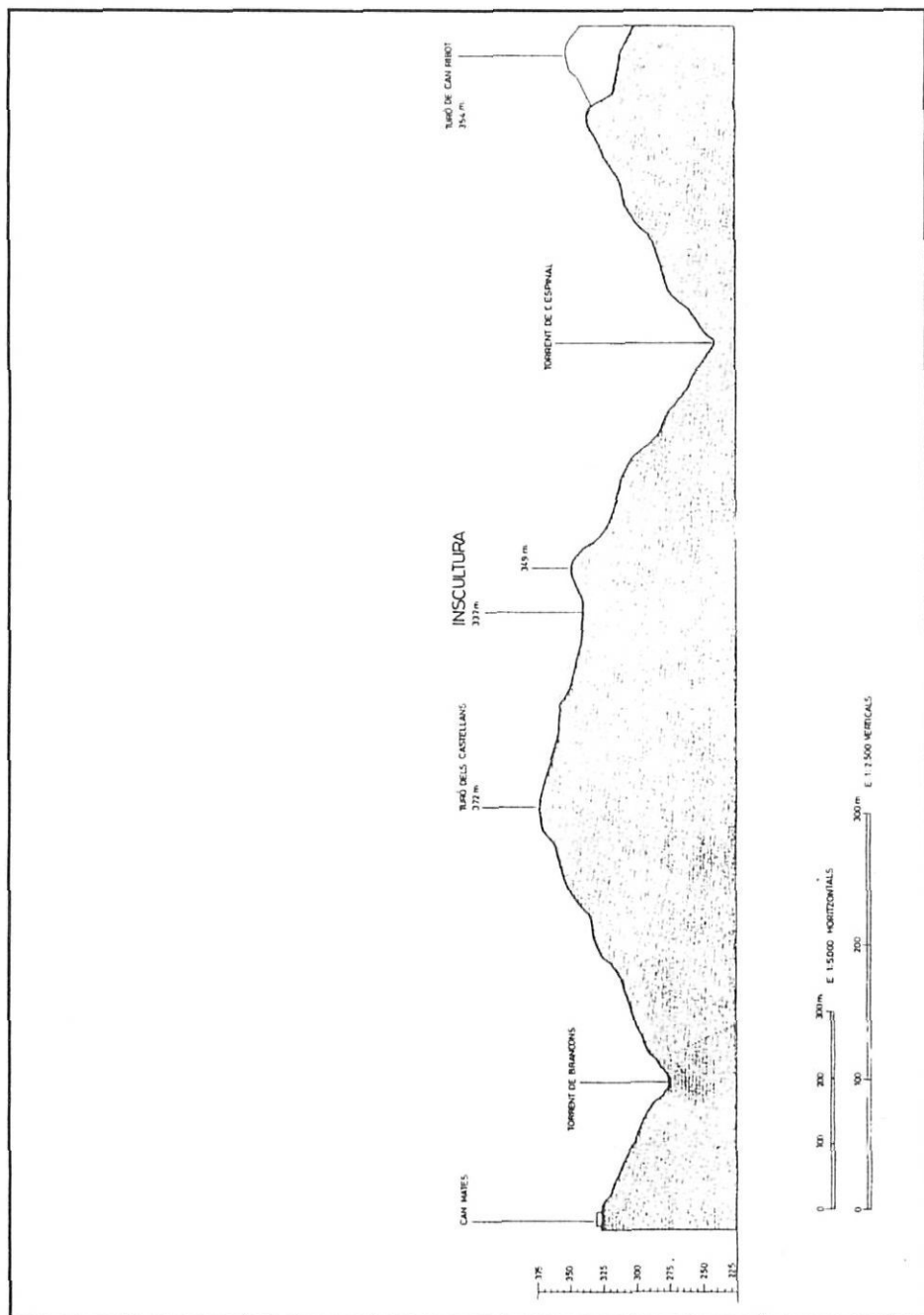

Vista general del conjunt de blocs on es troba la pedra insculpturada, marcada amb una "i".

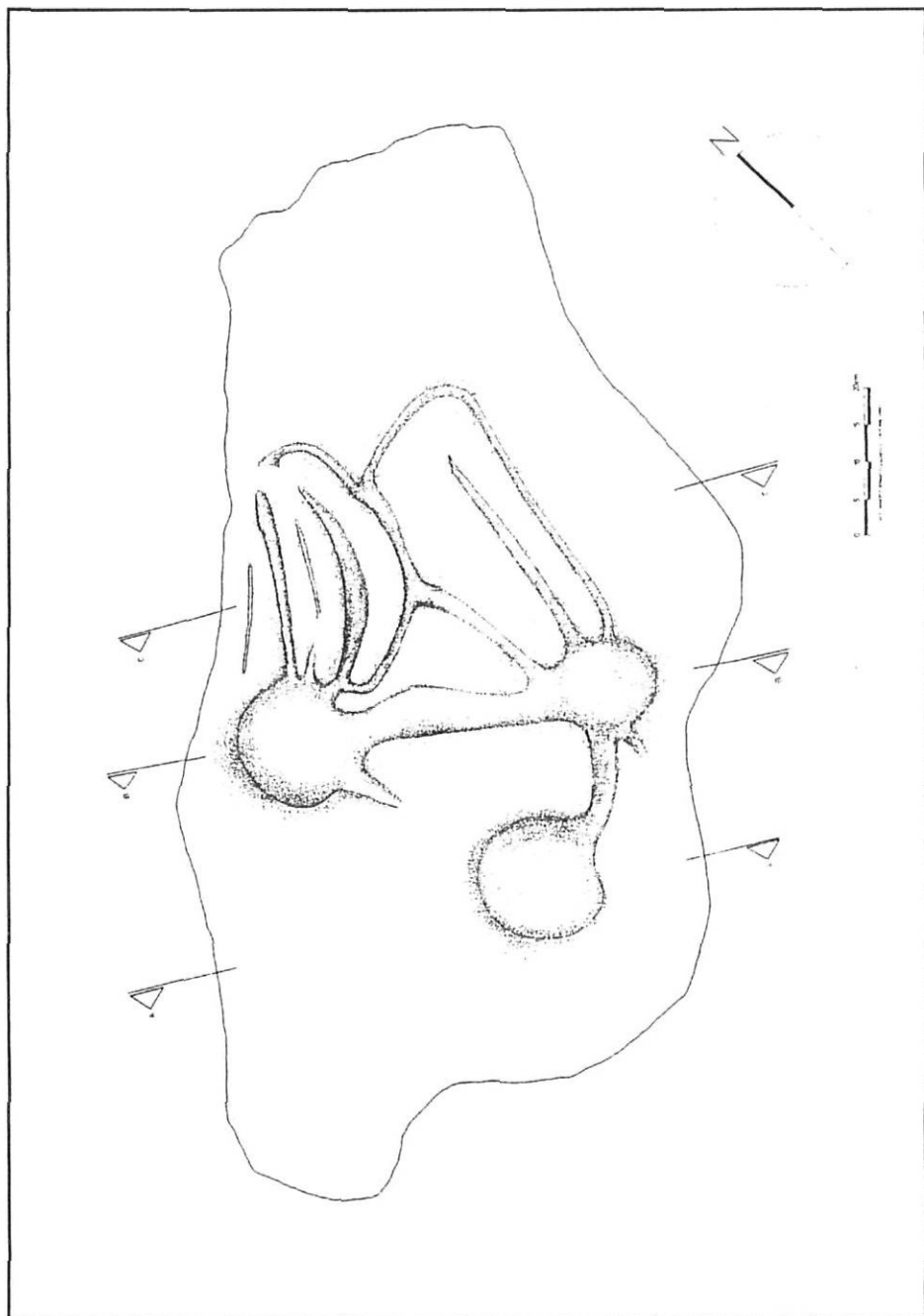

Detall del motiu gravat.

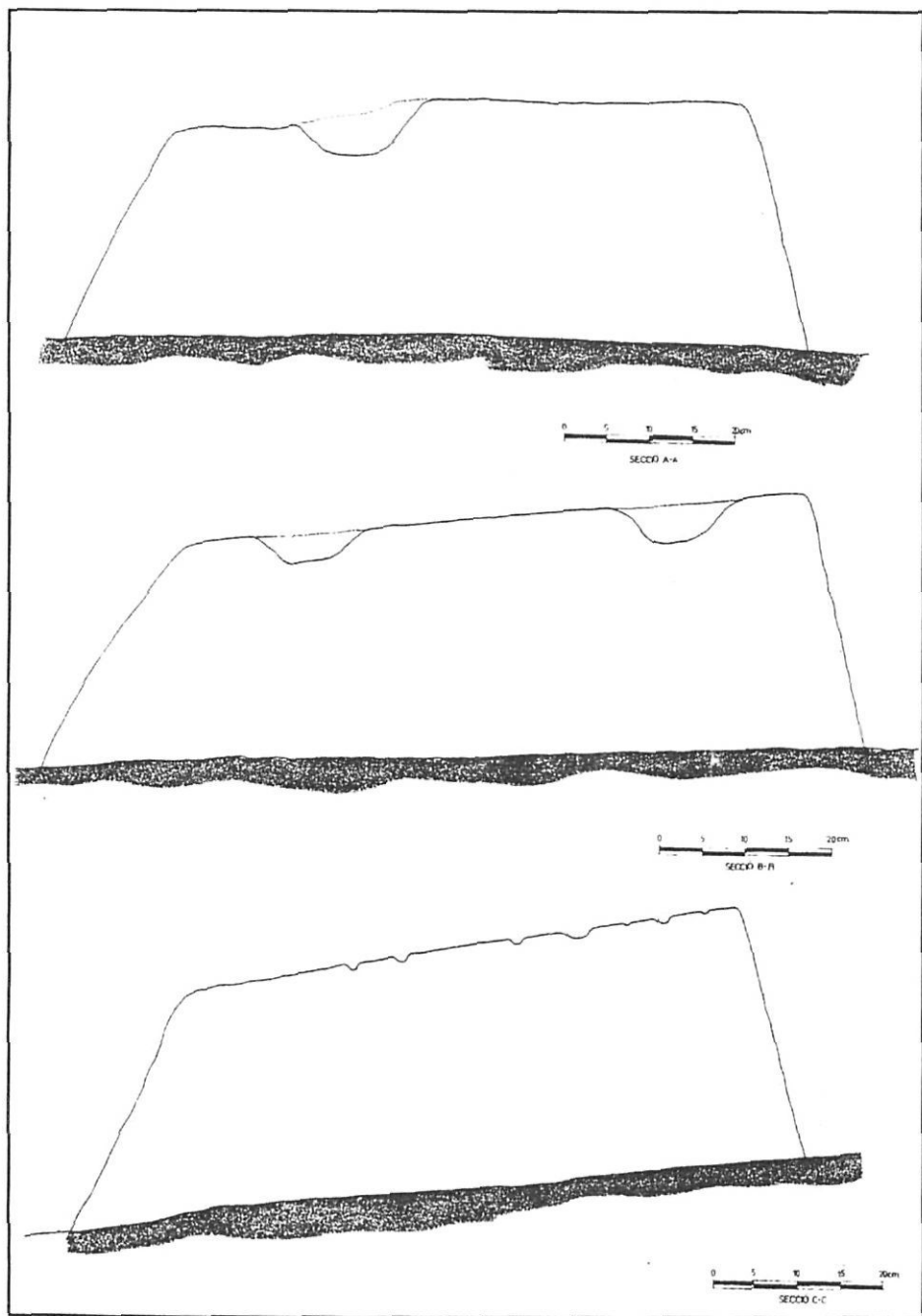

(1) Plànol topogràfic de perfil.

(2) Calc de la roca.

(2) Dibuix de les seccions de la roca.

(3) Plànol general de situació amb la referència dels vestigis més propers.

